

ÖKA
JÄM
LIK
HET
EN!
#1

Av drags kalaset

**Rikard Allvin
Vilgot Österlund**

Sammanfattning

- Sedan alliansregeringens tid vid makten har skatteavdrag för hushållsnära tjänster införts och rotavdrag permanentats. Sedan tidigare finns ränteavdraget och sedan 2021 även ett avdrag för grön teknik. Genom sin utformning är avdragen att likställa med vilket annat bidrag som helst – och är därför ett ekonomiskt stöd till enskilda från staten.
- De största vinnarna på dessa skatteavdrag återfinns bland samhällets höginkomsttagare och i landets rikaste kommuner. Både höger- och vänsterregeringar har utökat avdragen trots att de varit medvetna om deras fördelningspolitiska effekter.
- Avdragen är omfördelade – men åt fel håll. Trots att det är fråga om ett ekonomiskt stöd erhåller de starkaste inkomstgrupperna överlägset störst del av statens kostnader för avdragen. Fördelningen är så skev att 21,1 procent av kostnaderna för rot-, rut- och ränteavdragen, eller ungefär åtta miljarder kronor, går till de sex procent som har högst inkomster. Samtidigt tillfaller mindre än en procent av avdragen den tiondel av befolkningen som har lägst inkomster.
- Rotavdrag och avdraget för grön teknik kan endast användas av de som äger sin bostad. Samtidigt kan de åtgärder som beviljar skatteavdrag ge en dubbel effekt för bostadsinnehavaren – dels genom minskade kostnader, del genom värdeökning. Kostnaderna för renovering i allmännyttan bärs i stället normalt av hyresgästerna i form av höjda hyror.
- Det finns svagt empiriskt stöd för att avdrag som rut och rot genererar de effekter som påstods när de presenterades, exempelvis kring nya kostnadseffektiva arbetstillfällen och minskat svartarbete.
- Att ekonomiskt stöd riktas till samhällets rikaste samtidigt som äldreomsorgen och hemtjänsten förblir underfinansierade riskerar att driva på en utveckling där tilläggs-tjänster för de som har råd får kompensera en undermålig välfärd.
- Användningen i Stockholms län är markant högre än på landsbygden. År 2020 kostade rot-, rut- och ränteavdraget cirka 38 miljarder kronor. Om alla invånare i Sverige utnyttjade avdragen i samma utsträckning som invånarna i Åsele skulle den nationella kostnaden bli 15,7 miljarder. Om alla invånare i stället utnyttjade avdragen i samma utsträckning som i Danderyd hade notan hamnat på 94,5 miljarder.
- Avdragskalaset måste få ett slut. Rot- och rutavdrag bör avskaffas omgående och pengarna överförs till hemtjänst, äldreomsorg och klimat-anpassning. Ränteavdraget bör trappas ned successivt och få ett lågt satt tak. Avdraget för grön teknik bör utvärderas, men så länge det finns bör det kompenseras med likvärdiga åtgärder för allmännyttan.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING 3

INLEDNING 5

METOD OCH AVGRÄNSNING 6

1. AVDRAGEN OCH DERAS FÖRDELNINGSPOLITISKA EFFEKTER 8

1.1. RÄNTEAVDRAGET 8

1.2. RUTAVDRAGET 10

1.3. ROTAVDRAGET 13

1.4. AVDRAG FÖR GRÖN TEKNIK 16

2. NUVARANDE ANVÄNDNING OCH EXEMPELHUSHÅLL 18

OM STATISTIKEN 18

2.1. OLIKA INKOMSTGRUPPERS NYTTJANDE AV AVDRAGEN 19

2.2. STORA SKILLNADER MELLAN OLIKA KOMMUNER 21

2.3. STOCKHOLM, SVERIGES RUT-HUVUDSTAD 24

2.4. EXEMPELHUSHÅLL 25

3. SLUTDISKUSSION 27

ETT VERITABELT AVDRAGSKALAS 27

OJÄMLIKHETEN VÄLKÄND 28

JÄMLIKHETEN SATT PÅ UNDANTAG 29

EN TÄNKBAR VÄG FRAMÅT 29

KÄLLFÖRTECKNING 32

RIKARD ALLVIN
ÄR SAMHÄLLSVETARE
OCH ARBETAR
SOM FRISTÅENDE
UTREDARE.

VILGOT ÖSTERLUND
JOBBAR SOM
DATAANALYTIKER
OCH ÄR UTBILDAD
STATISTIKER.

KATALYS RAPPORT
NO 105.

GRAFISK FORM-
GIVNING & OMSLAG:
JESPER WEITZ.

TRYCK: KOMMUNALS
VAKTMÄSTERI,
STOCKHOLM, 2022.

Inledning

"I svensk politik har vi två alternativ, arbetslinjen och bidragslinjen.

Arbetslinjen är regeringens politik, bidragslinjen är oppositionens."

Anders Borg (M), finansminister,
september 2009¹

Det kallas för avdrag. När alliansregeringen tar makten år 2006 är det med en stark reformagenda som grund. Det ska löna sig att arbeta. Den "bidragslinje" som Socialdemokraterna anklagas för att ha drivit ska ersättas med en arbetslinje. Människor som levt på bidrag ska sättas i arbete. Nya jobb ska skapas. Och det ska bli fart på ekonomin.

Två av alliansregeringens stora reformer blir återinförandet av det så kallade rotavdraget, som tidigare främst använts som en konjunkturåtgärd, samt det helt nya rutavdraget för hushållsnära tjänster. Ambitionen är att de nya avdragen ska stimulera ekonomin, ge jobb, göra svarta arbeten till vita och på sikt bli självfinansierade genom ökade skatteintäkter.

Det blir en framgångssaga. Åtminstone om man ska tro allianspartierna själva. När rutavdraget fyller tio år skickar Centerpartiet ut ett pressmeddelande där de hävdar att avdraget blivit en succé, som bland annat resulterat i att "fler svarta jobb blivit vita".² Men stämmer det verkligen? Och i så fall – succé för vem?

För när oberoende studier utvärderar avdragens samhälleliga konsekvenser träder en delvis annan bild fram.

Avdragen innebär stora kostnader för staten. De används framför allt av välbärgade personer som äger sitt boende och som har ekonomiska förutsättningar att spendera pengar på städning och renovering. I januari 2021 läggs ytterligare ett avdrag till mängden, där de som äger sin bostad ges en skattereduktion i samband med installation av laddstolpar och solceller. Fullt utnyttjat innebär det att en enskild svensk villaägare kan få 125 000 kronor i skatteavdrag – per år. Boende i hyresrätt kan på sin höjd utnyttja rutavdraget – men då ska de ekonomiska marginalerna också tillåta sådana kostnader.

Den fördelningspolitiska snedfördelningen påverkas också av det så kallade ränteavdraget. Avdraget kan ges för olika typer av lån och nyttjas av många delar av samhället, men gynnar framför allt de med höga bolån. Den största andelen av de cirka 20 miljarder kronor som avdraget kostar staten varje år går i ekonomiskt stöd till de samhällsskikt i Sverige som har det bäst ställt ekonomiskt.

Samtidigt sker också något annat. Sedan 1990-talet har de socioekonomiska klyftorna ökat kontinuerligt i Sverige, rentav snabbare än i något annat OECD-land. Det är en utveckling som pågått under lång tid och fortskridit oavsett politisk färg på regeringen. Medan välfärdsstatens kompensatoriska uppdrag sakta urholkats i marknadsringens spår är progressiviteten i skattesystemet låg, inte minst på grund

1. Eriksson, Mats. "Arbetslinjen är regeringens politik". *Sveriges Radio*. 2009-09-21.

2. Centerpartiet. *Twitterpost*. 2017-06-29.

av avskaffade förmögenhetsskatter och låga kapitalskatter.

Utvecklingen väcker en befogad fråga – är bidragslinjen verkligen avskaffad? Eller har den bara antagit en ny skepnad, där pengarna i stället för

Är bidragslinjen verkligen avskaffad? Eller har den bara antagit en ny skepnad, där pengarna i stället för att gå till samhällets svaga nu riktas mot samhällets välbärgade?

att gå till samhällets svaga nu riktas mot samhällets välbärgade?

Den här rapporten tecknar en historia över hur ett antal olika skattereduktioner fungerar, hur och av vilka de används, samt vilka direkta och indirekta effekter det kan tänkas medföra.

Metod och avgränsning

Det är, som alltid, förknippat med en lång rad svårigheter att utvärdera breda samhällspolitiska konsekvenser av enskilda mindre skattereformer eller andra finanspolitiska åtgärder. Den här rapporten har valt ut ett antal avdrag och skattereduktioner som anses uppfylla två krav – dels att de medför eller på sikt kan medföra stora kostnader för staten, dels att de har, eller i framtiden kan förväntas att få, en snedfördelande effekt så till vida att de primärt används av de mest inkomststarka grupperna i samhället, och/eller på andra sätt kan medföra negativa fördelningspolitiska effekter. De skattereduktioner som valts ut i detta avseende är, som de populärt kallas,

rotavdraget, rutavdraget för hushållsnära tjänster, ränteavdraget samt skatteavdraget för grön teknik. Även om det i sak är en viss skillnad på skatteavdrag och skattereduktion kommer samtliga dessa fyra reformer hädanefter refereras till som "avdragen".

Rapporten innehåller två huvudsakliga delar – först en genomgång av de uppräknade avdragen och diskussion kring några av de centrala studier som utvärderat deras effekter, och därefter ett avsnitt som presenterar befintlig statistik kring hur avdragen används idag. Denna del kommer även innefatta ett par räkneexempel utifrån ett antal hypotetiska hushåll för att illustrera hur avdragen kan nyttjas beroende på inkomstnivå och boendeform. De sammantagna kostnaderna för staten för varje avdrag i rapportens första del bygger på statistik för år 2021. Rapportens andra del med bland annat kommunuträkningar och inkomstgrupper bygger på statistik för år 2020, då tillräckligt detaljerad statistik för år 2021 inte fanns tillgänglig när rapporten skrevs.

Det finns goda skäl att redan här något utförligare diskutera skillnaden mellan bidrag och avdrag. Bidrag ges utan ekonomisk motprestation, men kan i vissa fall vara förknippade med andra former av icke-ekonomiska, och väl så betungande, motprestationer. En skattereduktion förutsätter att de pengar som dragits av har "tjänats in", det vill säga att det finns en beskattningsbar inkomst som innefattar en minst lika stor inbetalning av skatt som beviljas i avdrag. En ofta förbisedd aspekt är dock att den som nyttjar avdragen dels ska kvalificera sig (i många fall äga sin bostad), dels ha ekonomisk marginal att betala för tjänster som i regel kan utföras på egen hand (exempelvis städning). Därav blir avdragen primärt aktuella för människor som

av olika anledningar har ekonomiskt utrymme att bekosta den här typen av extratjänster. Gemensamt för såväl bidrag som avdrag är att det oavsett form handlar om ett ekonomiskt stöd från staten. Avdrag som rut och rot är därmed "jämförbara med vilket annat bidrag som helst".³

3. Jämlikhetskommissionen. *En gemensam angelägenhet*. SOU 2020:46, s. 136.

Trots att skattereduktionerna i regel innebär ett inkomstbortfall från staten snarare än en utgift, benämns dessa

gemensamt som "kostnader" i denna rapport. De avdrag som häri diskuteras innebär olika former av ekonomiskt stöd, och för enkelhetens skull beskrivs de alltså hädanefter som kostnader för staten.

Exkluderade i den här rapporten är avdrag som antingen medför små kostnader för staten eller inte i tillräckligt stor grad kan anses gynna en enskild del av befolkningen.

1. Avdragen och deras fördelningspolitiska effekter

Sedan rut- och rotavdragen infördes under allianspartiernas första mandatperiod vid makten har debatten om deras konsekvenser varit omfattande. Efter att den rödgröna regeringen tog över efter maktskiftet år 2014 har också debatten om det så kallade ränteavdraget, och särskilt dess fördelningspolitiska effekter, intensifierats. Ytterligare ett avdrag, det för grön teknik, infördes år 2021 och fungerar i huvudsak som de befintliga avdragen för rut- och rotarbete, med det avgörande kravet att den som nyttjar avdraget äger sin bostad.

I det här avsnittet presenteras de olika avdragen – deras historik, funktion och sannolika fördelningspolitiska konsekvenser.

1.1. Ränteavdraget

”Om man har sådana här fall där i sak skattebetalarna får vara med och subventionera upp till 80 000 [kronor] i skattelättnad för ränteavdrag. Då blir det ju faktiskt orimligt.”
Olof Palme (S)⁴

Skattereduktionen för förlust av kapital, eller ”ränteavdraget” som det kallas i folkmun, infördes för första gången i Sverige år 1979. Debatten om avdragets vara eller inte vara har ofta handlat om dess påverkan på prisbildningen på bostadsmarknaden. Avdraget har kritiserats för att kunna bidra till en förhöjd skuldsättning och därmed

negativ påverkan på den finansiella stabiliteten.⁵ Det har varit betydligt mer ovanligt att avdraget diskuteras utifrån fördelningspolitiska aspekter – detta trots att en överväldigande majoritet av detta ekonomiska stöd primärt utnyttjas av de med höga inkomster.

1.1.1. Historik

Ett av huvudsyftena med ränteavdraget var att förenkla för medborgarna att köpa bostad genom att minska räntekostnaderna för bolån. Efter ränteavdragets införande 1979 sänktes beloppet från 50 till 30 procent i samband med skattereformen under tidigt 1990-tal. Samtidigt gjordes ytterligare en begränsning för räntekostnader på över 100 000 kronor där påföljande ränteavdrag är 21 procent.

Ränteavdraget har varit föremål för en omfattande politisk debatt i Sverige, särskilt sedan fastighetsskattens avskaffande år 2008. Intentionen med skattereformen under 1990-talet var att skattesystemet skulle vara symmetriskt. När staten nu subventionerar lån men samtidigt inte beskattar avkastningen från bostadsinvesteringar i samma omfattning menar kritiker att en obalans skapats i skattesystemet.⁶ Ränteavdraget har även tidigare kunnat utnyttjas av företag, något som staten försökt begränsa.

Sverige är ett av få länder inom EU som fortsatt bibehåller ett ränteavdrag utan tak. Många andra länder i

4. Palm, Erik. ”Kaliber om avdragsfällan – vem tar smällen?” *Sveriges Radio*. 2015-10-19.

5. Se ex. Ingves, Stefan. ”Risk för ökande borskulder trots krav på amortering”. *Dagens Nyheter Debatt*. 2015-10-08.

6. Se ex. Manhammar, Magnus. Stegvis utfasning av ränteavdragen. Motion 2021/22:1685 av Magnus Manhammar (S).

närområdet, exempelvis Danmark och Nederländerna, har successivt börjat fasa ut sina ränteavdrag. Även i Sverige har det politiska stödet i riksdagen för någon form av utfasning eller begränsning sakta växt. Det är framför allt Socialdemokraterna och Moderaterna som länge motsatt sig förändring, men under den senaste tiden har även Socialdemokraterna öppnat för att förändra avdraget.⁷

1.1.2. Regler och kostnader

Formellt är ränteavdraget en skatte-reduktion för förlust av kapital. I teorin gäller den nästan alla typer av lån, men blir framför allt relevant i samband med bostadslån på grund av de omfattande räntekostnader dessa lån i regel medför. CSN-lån ger inte rätt till ränteavdrag.

I praktiken innebär avdraget att staten bekostar 30 procent av de räntekostnader en privatperson haft varje år, och 21 procent av de räntekostnader som överstiger 100 000 kronor. Dessa räntekostnader kvittas mot ränteintäkter, så avdraget behandlar således de räntekostnader som kvarstår efter att eventuella ränteintäkter har räknats bort.

Det finns inget övre tak på hur stort avdraget kan bli, förutsatt att den som nyttjar avdraget har skatt kvar att dra av mot. Efter räntekostnader på 100 000 kronor faller förvisso reduktionen på efterföljande kostnader från 30 till 21 procent, men därefter görs ingen ytterligare avtrappning. En granskning gjord av Sveriges Radio i oktober 2015 visade att ett antal privatpersoner i Sverige fick tillbaka över en miljon kronor i ränteavdrag på sina lån.⁸ Även om detta självklart rör sig om extremfall kan enskilda privatpersoner, med stora bostadslån, dra av ansenliga summor på skatten.

Ränteavdraget medför en stor kostnad för staten. År 2015 uppgick dessa kostnader till cirka 30 miljarder

kronor, men har därefter successivt minskat i takt med sänkta räntor. Under år 2021 kostade avdraget cirka 20 miljarder kronor.⁹ Enligt en rapport från EU-kommissionen, som under många år kritiserat det svenska ränteavdraget för att driva upp bostadspriserna, skulle en utfasning av ränteavdraget medföra ökade skatteintäkter för staten på motsvarande 17 miljarder kronor.¹⁰

I takt med att räntorna under de närmaste åren förväntas stiga kan denna kostnad öka betydligt. Enligt uträkningar från Hyresgästföreningen medför varje höjning av räntan en ökad kostnad på cirka 12 miljarder kronor per procentenhet utifrån hushållens nuvarande (2021) bolåneskulder.¹¹ En omfattande ränteökning skulle således snabbt medföra ytterligare kostnader för statsbudgeten. I en rapport från Konjunkturinstitutet år 2018 beräknades ränteavdragets kostnad för staten öka successivt och ligga på ungefär 65 miljarder kronor per år 2027.¹²

1.1.3. Ränteavdragets fördelningspolitiska effekter

Ränteavdraget kan teoretiskt tänkas ha flera olika fördelningspolitiska effekter. Här redogörs dock för vilka som använder avdraget och vilka eventuella fördelningspolitiska effekter ett avskaffat avdrag skulle kunna få. Fördelningen av avdraget, som är ett ekonomiskt stöd, kan påverka de socioekonomiska förhållandena beroende på hur det används av olika samhällsgrupper.

När Statistiska Centralbyrån (SCB) på uppdrag av Sveriges Television gjorde en inventering av vilka samhällsgrupper som erhåller majoriteten av ränteavdraget var snedfördelningen slående. Den rikaste tiondelen av hushållen fick hela tjugo

7. Se ex. Öjemark, Fredrik. "Andersson öppnar för att sänka ränteavdraget - har riksdagen med sig". *Dagens Industri*. 2021-06-09.

8. Aronsson, Claes och Palm, Erik. "Får tillbaka miljoner i ränteavdrag". *Sveriges Radio*. 2015-10-19.

9. Ränteavdraget ingår i posten skattereduktion kapital. Se Ekonomistyrningsverket. *Utfallet för statens budget - del av ESV:s underlag till årsredovisning för staten 2021*. ESV 2022:21, s. 186.

10. EU-kommissionen. *Commission staff working document. Country Report Sweden 2018 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*, s. 20.

11. Hyresgästföreningen. *Ränteavdraget en rysare i statens budget*.

12. Bratt, Frida. "Ränteavdraget kan kosta staten 65 miljarder kronor". *Expressen*. 2018-06-25.

gångar så stor subvention genom avdraget som den ekonomiskt svagaste tiondelen. Totalt gick 85 procent av de pengar som beviljades i ränteavdrag till den rikare hälften av hushållen. Hans Heggeman, utredare på SCB, menade vid tidpunkten att ingen annan skatt eller reform har lika stor effekt i att omfördela från ekonomiskt svaga till ekonomiskt rika.¹³

Hans Heggeman, utredare på SCB, menade vid tidpunkten att ingen annan skatt eller reform har lika stor effekt [som ränteavdraget] i att omfördela från ekonomiskt svaga till ekonomiskt rika.

13. Zachrisson Winberg, Johan. "Rika får mest av statens 30 miljarder i ränteavdrag". Sveriges Television. 2015-03-24.

14. Bostadsrätterna. Låginkomsttagare skulle drabbas hårdast om ränteavdraget avskaffas. 2017-01-09.

15. Finanspolitiska rådet. Svensk finanspolitik - Finanspolitiska rådets rapport 2016, s. 132.

16. Senneby, Johanna. "SCB: Tak för ränteavdrag slår mot rika". Dagens Arena. 2015-12-07.

17. Carlsson, Birgitta och Carlsson, Annika. Motion 2003/04:Sk426: Avdrag för hushållsnära tjänster samt för reparation, om- och tillbyggnad.

I debatten har dock ett avskaffande av ränteavdragen kritiserats för att kunna missgynna ekonomiskt svagare hushåll. Bostadsrätterna, en rikstäckande organisation för Sveriges bostadsrättsföreningar, menade i en rapport år 2017 att låginkomsttagare skulle drabbas hårdast om ränteavdraget avskaffades.¹⁴ Rapporten byggde primärt på enkätsvar.

Finanspolitiska rådet, en myndighet med uppdrag att granska regeringens finanspolitik, utvärderade en eventuell minskning av ränteavdragen i en rapport år 2016. De drog slutsatsen att genomsnittshushållet endast skulle påverkas i begränsad omfattning av minskade ränteavdrag, men att effekterna ökar i takt med stigande inkomst. Myndigheten drog slutsatsen att "de inkomst- och fördelningspolitiska argumenten mot att minska ränteavdragen är alltså svaga".¹⁵

I december år 2015 utvärderade SCB hur ett tak för ränteavdrag på 500 kronor i månaden skulle påverka olika inkomstgrupper. Enligt deras

beräkningar skulle 57 procent av hushållen med hög ekonomisk standard påverkas – men endast åtta procent av hushållen med låg ekonomisk standard. Ett sådant tak förväntades sänka statens kostnad för avdraget från vid tidpunkten 29 miljarder till 7 miljarder kronor per år. Samtidigt skulle endast 29 procent av hushållen få sänkta ränteavdrag.¹⁶

1.2. Rutavdraget

"Om fler personer hade råd att köpa tjänster för att avlastas delar av det som behöver utföras i ett hem, är vi övertygade om att många kvinnor skulle må bättre och inte vara sjukskrivna så mycket som idag."

Birgitta Carlsson och Annika Carlsson (C)¹⁷

1.2.1. Historik

När de centerpartistiska riksdagsledamöterna Birgitta Carlsson och Annika Carlsson år 2003 lägger fram sin motion i riksdagen om att införa ett avdrag för rengöring, underhåll och tvätt (rut) är det tänkt som en jämställdhetsreform. Samhällets uppskrivade tempo, kraven på kvinnor att göra karriär, ha ett välskött hem och "vara en god maka" innebär enligt motionärerna en lång rad "måsten" som riskerar att påverka kvinnors hälsa negativt. Genom att fler personer kan få råd att köpa tjänster som avlastar kvinnor i hemmet förväntas jämställdheten öka.

Det går att ha många tankar om motionens innehåll, inte minst kring vilken syn på jämställdhet den representerar – där kvinnor i stället för att ha män som delar på hushållssysslorna ska få råd att hyra in städerskor. Men motionen utgör alltså det idémässiga avstampet för den rutreform som blir politisk verklighet fyra år senare.

När alliansregeringen presenterar sin proposition har jämställdhetsaspekterna tonats ned något. Förvisso är en förhoppning med reformen att kvinnor ska kunna frigöras obetalt hemarbete mot arbete eller utbildning, och därmed ges mer lika villkor som män att kombinera familje- och arbetsliv.¹⁸ Men primärt är det andra syften som reformen ska realisera.

Skattereduktionen för hushållsnära tjänster ska bland annat "omvandla svart arbete till vitt arbete" och "möjliggöra för kvinnor och män att öka sin tid på arbetsmarknaden".¹⁹ Förhoppningen är även att fler korttidsutbildade ska kunna få in en fot på arbetsmarknaden genom de enklare arbeten som kan utföras av personer utan omfattande yrkesutbildning. De fördelningspolitiska konsekvenserna av reformen stöter dock på kritik, bland annat från den fackliga centralorganisationen LO. I en intervju med tidningen Kommunalarbetaren säger LO:s dåvarande ordförande, Wanja Lundby-Wedin, att avdraget gynnar de högvärlönde som redan har råd att köpa den här typen av tjänster. "Jämställdheten ökar inte genom att regeringen subventionerar LO-kvinnors arbeten i högvärlönde hem".²⁰

Alliansregeringen hävdar å sin sida att det saknas statistiskt underlag för att kunna göra en fördelningsanalys av förslaget och pekar på att i Finland, som använt ett liknande system, är det övervägande medelinkomsttagare som köpt de subventionerade tjänsterna. Men i det finska systemet finns även rottjänster inkluderade och är det avdrag som används mest (det "nya" rotavdraget har ännu inte introducerats i Sverige när rutpropositionen presenteras). I propositionen skriver regeringen att det är de köpstarka hushållen med högst inkomster som efterfrågar rottjänsterna då de är mer kostsamma. "Dessa hushåll

får ett stort genomslag i statistiken, sannolikt ett mycket större genomslag än om enbart hushållstjänster hade ingått. Mot bakgrund härav är det rimligt att anta att fler hushåll från ett bredare inkomstskikt kommer att köpa skatte-reducerade tjänster i Sverige jämfört med Finland."²¹

Avdraget trädde i kraft i juli 2007. I propositionen beräknades kostnaden till 1,3 miljarder kronor per år, men en stor del av kostnaderna förväntades återgå till staten, bland annat i form av ökade skatteintäkter. I en senare uppskattning menade alliansregeringen att rutavdraget är självfinansierat på lång sikt och inte belastar de offentliga finanserna.²²

1.2.2. Regler och kostnader

Rutavdraget är en skattereduktion för hushållstjänster som sedan år 2009 fungerar enligt fakturamodellen, där rutavdraget ges direkt i samband med betalning. Med hushållstjänster menas exempelvis städarbete i bostaden, trädgårdsarbete och barnpassning. Skattereduktion beviljas för 50 procent av arbetskostnaden, med ett nuvarande maxtak på 75 000 kronor per person och år. Material, resor och utrustning räknas således inte in. Avdraget kan användas även för rutarbete i bostäder utanför Sverige men inom EU/EES eller Schweiz. Summan räknas sammantagen med rotavdraget.²³ Ett hushåll med två vuxna kan således, teoretiskt, utnyttja avdraget till en sammanlagd summa av 150 000 kronor per år.

Sedan reformen infördes har flera förändringar skett kring avdragets maxbelopp. Den rödgröna regeringen sänkte taket för personer under 65 år till 25 000 kronor per person och år 2016, och angav då fördelningspolitiska skäl. Det lägre taket togs bort igen år 2019, i enlighet med Moderaternas

18. Regeringen. Proposition 2006/07:94. Skattelättnader för hushållstjänster m.m., s. 56.

19. Regeringen. Proposition 2006/07:94, s. 1.

20. Lindholm, Stephen. "LO kritiskt till förslag om hushållsnära tjänster". Kommunalarbetaren. 2007-04-04.

21. Regeringen. Proposition 2006/07:94, s. 55.

22. Riksrevisionen. Rutavdraget - konsekvenser av reformen. Rik 2020:2, s. 12.

23. Skatteverket. Så fungerar rutavdraget.

och Kristdemokraternas vinnande budgetreservation.²⁴ År 2021 höjdes taket återigen efter en överenskommelse mellan den dåvarande rödgröna regeringen och dess samarbetspartier Centerpartiet och Liberalerna, och nådde dagens nivå om 75 000 kronor per person och år.²⁵

Även vilka tjänster som innefattas i rutarbete har varierat. Matlagning försvann 2015, medan städningen begränsades till "enklare städarbete". Läxhjälp införlivades i ruttjänsterna 2013 men togs bort igen redan drygt två år senare. Ett antal olika trädgårdstjänster har tillkommit tillsammans med reparation av vitvaror samt flytt- och it-tjänster. I samband med att taket för avdraget höjdes år 2021 tillkom ytterligare fyra nya tjänsteområden, däribland monteringen av nya möbler samt enklare tillsyn av bostad och fritidshus. Städtjänsterna har varit den överlägset mest använda hushållstjänsten och stod för cirka 80 procent av de totala avdragen år 2017.²⁶

Kostnaden för rutavdraget i statsbudgeten har kontinuerligt ökat. År 2019 uppgick kostnaderna för avdraget till cirka 5,4 miljarder kronor.²⁷ År 2021 hade kostnaderna ökat med ytterligare drygt 1,5 miljarder, där det senaste årets ökning motsvarade 18,8 procent.²⁸

1.2.3. Rutreformens fördelningspolitiska effekter

Riksrevisionen utvärderade år 2020 rutreformens fördelningspolitiska effekter. Enligt granskningen gjorde år 2017 knappt 800 000 hushåll rutavdrag för sammanlagt 4,6 miljarder kronor. Många hushåll gjorde endast mindre avdrag, vilket innebar att 43 procent av avdragsbeloppet gick till endast elva procent av de rutköpande hushållen.²⁹ Köpare av ruttjänster var kraftigt

koncentrerade till hushåll med de högsta inkomsterna – enligt Riksrevisionen gick 40 procent av det totala avdragsbeloppet till den tiondel av hushållen med högst inkomster. Om inkomstgrupperna breddades syntes samma mönster – 55 procent av avdragen gjordes av den femtedel av hushållen med högst inkomster.³⁰ I en intervju med SVT menade Anna Brink, som lett arbetet med studien, att rutavdraget "är en offentligfinansierad kostnad för staten och det här belastar andra skattebetalare som inte köper tjänsten".³¹

Den av regeringen tillsatta rututredningen presenterade sina slutsatser under år 2020. Utredningen tillsattes på regeringens uppdrag i enlighet med januariöverenskommelsen och uppdrogs att utvärdera utvidgningar av rutavdraget. De fördelningspolitiska slutsatserna liknar i mångt och mycket de från Riksrevisionen. En relativt liten del av befolkningen gör rutavdrag, men det är betydligt vanligare bland de med högre inkomst än de med lägre. De som har högre inkomster gör också avdrag för relativt höga belopp.³² Utredningen noterade även att de med högre inkomster generellt har ett större konsumtionsutrymme, vilket kan ge bättre förutsättningar för att nyttja rutavdraget. För de med ett mindre konsumtionsutrymme bedömdes att ruttjänster antagligen kommer "lite längre ned på prioriteringslistan [...] då det trots allt är något som hushållet relativt lätt kan producera självt, till skillnad mot till exempel matvaror och kläder eller semesterresor".³³ En utökning av antalet tjänster och höjt tak förväntades i ett kortsiktigt perspektiv gynna höginkomsttagare i större utsträckning än låginkomsttagare.³⁴

Utredningen påpekade att något som konkret skulle kunna påverka fördelningseffekterna är hur många som kan

24. Regeringen. Höjt tak för rutavdrag. 2019-01-18.

25. Delin, Mikael. "Nu ska rutavdraget utökas: Fler tjänster och högre tak". *Dagens Nyheter*, 2020-08-12.

26. Riksrevisionen 2020, s. 25.

27. Tillväxtanalys. Rapport 2020:01. Skatte- subventioner riktade till branscher - vad ger de för sysselsättnings- effekter? s. 11.

28. Ekonomi- styrningsverket, s. 27.

29. Riks- revisionen 2020, s. 24.

30. *Ibid.*, s. 25.

31. Benigh, Love. "Rutavdraget leder till arbetskrafts- invandring och kostar staten miljarder". *Sveriges Television*. 2020-02-18.

32. SOU 2020:52. *Rutavdrag för äldre*, s. 254.

33. SOU 2020:52, s. 47.

34. SOU 2020:52, s. 254-255.

förväntas gå från arbetslöshet till arbete som en effekt av utökad efterfrågan av ruttjänster. Om antalet blir stort kan det, enligt utredningen, långsiktigt resultera i en mer jämn inkomstfördelning. Även om osäkerhetsfaktorn är stor bedömde

Om rutavdraget har funktionen som en tilläggstjänst för bristande hemtjänst är det främst de med högre inkomster som kan köpa sig en jämförelsevis bättre omsorg.

dock utredningen att sysselsättnings-effekterna av en höjning och expansion av ruttjänsterna skulle få en närmast försumbar effekt på sysselsättningen.³⁵

Den statliga jämlikhetskommissionen behandlar också, om än kortfattat, rutreformens fördelningspolitiska effekter. Enligt utredningen medför skattereduktioner en regressiv fördelningseffekt, eftersom de i lägre grad kan utnyttjas av personer med låga inkomster. Utredningen avrådde från att utöka antalet ruttjänster, eftersom det bland annat inte skulle medföra "någon lösning för jämlik omsorg efter behov".³⁶

Här snuddar också rapporten vid något fördelningspolitiskt intressant. Rutarbetet som ett substitut, eller snarare tillägg, till existerande äldreomsorg och hemtjänst. Sedan 1990-talet har den svenska hemtjänstens täckningsgrad minskat, vilket bidragit till en utveckling där framför allt högt utbildade äldre i högre grad börjat köpa motsvarande tjänster på marknaden.³⁷ Äldreomsorgens finansieringsnivå har minskat med mer än 20 miljarder kronor mellan år 2002 och 2019, samtidigt som

arbetsbelastningen inom hemtjänsten har tredubblats mellan 1980- och 2010-talet.³⁸

Precis som för samhället i övrigt är det även bland äldre främst de med högre inkomster som gör stora avdrag – av de med en beskattningsbar inkomst på upp till 39 000 kronor per år gjorde cirka åtta procent rutavdrag, medan motsvarande siffra för de med beskattningsbar inkomst på över en miljon kronor var 44 procent under år 2018.³⁹

Om rutavdraget har funktionen som en tilläggstjänst för bristande hemtjänst, vilken idag fått spela en allt större roll på grund av ett minskat antal platser på äldreboenden, är det således främst de med högre inkomster som kan köpa sig en jämförelsevis bättre omsorg i förhållande till de som ej har ekonomiskt utrymme att köpa ruttjänster, skatteavdrag eller ej.

1.2.4. Svartarbete och självfinansieringsgrad

Riksrevisionen granskar i sin rapport även regeringens förhoppningar om att rutreformen dels ska bidra till att minska svartarbetet och dels bli självfinansierad på lång sikt. Enligt Riksrevisionen är det empiriska stödet för att svarta jobb ska omvandlas till vita svagt.⁴⁰ Samtidigt kritiserar de flera av de antaganden som regeringen gjort kring rutreformens potentiella självfinansieringsgrad som alltför optimistiska. Således gör Riksrevisionen samma bedömning även i det fallet – stödet för att rutreformen skulle vara självfinansierad är, ens på lång sikt, svagt.⁴¹

1.3. Rutavdraget

Två år efter rutreformen är det dags igen. Den sittande alliansregeringen föreslår under våren år 2009 att införa ytterligare

35. Ibid.

36. Jämlikhetskommissionen, s. 407.

37. SOU 2020:46, s. 404–406.

38. Plesner, Åsa. *Budget ur balans – En granskning av äldreomsorgens ekonomi och arbetsmiljö*. Arena Idé, 2020, s. 18.

39. SOU 2020:52, s. 253.

40. Riksrevisionen 2020, s. 47.

41. Ibid., s. 51.

en skattereduktion, denna gång för reparationer, underhåll samt om- och tillbyggnader. Det så kallade rotavdraget var här.

1.3.1. Historik

Skattereduktion för rottjänster är i sig inte nytt, utan har införts som konjunkturpolitisk åtgärd vid flera tidigare tillfällen. Först infördes den år 1993 som en tidsbegränsad åtgärd i syfte att främja resursutnyttjandet och sysselsättningen i byggsektorn. År 1996 återkom skattereduktionen på nytt, men upphörde i början på år 1999, för att slutligen återigen dyka upp åren 2004–2005.

Att alliansregeringen väljer att permanenta denna tidigare konjunkturpolitiska åtgärd görs i det uttalade syftet att minska svartarbete och öka arbetsutbudet.⁴² De flesta remissinstanser förhåller sig positiva. En av de kritiska rösterna kommer återigen från LO, som påpekar att det är fel att bekämpa skattesmitning med att erbjuda skattebefrielse. Samtidigt varnar den fackliga centralorganisationen för att förslaget kan medföra alltför negativa fördelnings-effekter.⁴³ Fackförbundet Kommunal slår in på samma linje och kritiserar att de fördelningspolitiska effekterna inte beaktas i förslaget. Vidare anser fackförbundet att skattesubventionen utgör ett ”betydande dränage av skatteintäkter till allmännyttiga tjänster”.⁴⁴

Ytterligare en kritik som framkommer under remissförfarandet är att ett flertal remissinstanser efterfrågar ett mer omfattande rotprogram för att kunna modernisera det svenska bostadsbeståndet, inte minst miljonprogrammet, och att stimulansåtgärder även behöver riktas till exempelvis kommunala bostadsföretag. Regeringen avfärdar förslagen med att rotreformens uttryckliga syfte är att öka arbetsutbudet

och minska svartarbetet, och att det därav är naturligt att skattereduktion endast lämnas till hushållen. Regeringen menar att det eventuella behovet av bredare stimulansåtgärder får hanteras i ett annat sammanhang.⁴⁵

1.3.2. Regler och kostnader

När rotreformen införs är den närmast identisk med den existerande skattereduktionen för hushållstjänster. Privatpersoner beviljas avdrag med 50 procent av arbetskostnaden, det fungerar enligt fakturamodellen och maxtaket sätts på 50 000 kronor per person och år. Taket för avdraget är därigenom betydligt högre än vad som varit fallet när det införts som konjunkturpolitisk åtgärd. Det kombinerade maxtaket för rot och rut blir således initialt 100 000 kronor per person och år. Grundkravet för att kunna använda avdraget är att personen äger sin bostad. Boende i hyresrätt är därmed exkluderade. Avdraget kan även användas för reparationer och underhåll som sker på fastigheter utanför Sverige (men inom EES).

Kostnaderna för staten blir snart omfattande, och är som allra störst år 2015, det sista år där 50 procent av arbetskostnaden kan dras av. Det året, 2015, uppgår kostnaden till 19,8 miljarder kronor.⁴⁶ Under hela perioden 2010–2015 är statens kostnader för rotavdraget totalt 92,4 miljarder.⁴⁷ Från och med år 2016 begränsas avdraget till 30 procent av arbetskostnaden, vilket medför att statens årliga kostnader sjunker något. Kostnaden för år 2021 uppgick till cirka 12 miljarder kronor, vilket dock är en ökning med motsvarande elva procent jämfört med året innan.⁴⁸

42. Regeringen. Proposition 2008/09:178. Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder, s. 1.

43. Regeringen. Proposition 2008/09:178, s. 23.

44. Kommunal. Yttrande över promemorian Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder (2009).

45. Regeringen. Proposition 2008/09:178, s. 26.

46. Tillväxtanalys, s. 24.

47. Ibid., s. 10.

48. Ekonomistyrningsverket, s. 27.

1.3.3. Fördelningspolitiska effekter

Jämlikhetskommissionen pekar i sin statliga utredning ut flera fördelningspolitiska problem med rotreformen. Eftersom avdraget inte kan nyttjas till renoveringsarbeten i hyresfastigheter får

Hyresgästföreningen menar att rotavdraget innebär en negativ särbehandling av hyresrätten i förhållande till de boendeformer som kan nyttja subventionen.

de som äger sin bostad tillgång till en subvention som kan öka värdet och standarden på deras boende medan hyresgäster blir utan. Detta anses fördelningspolitiskt relevant då det är fyra gånger vanligare att en låginkomsttagare bor i hyresrätt jämfört med en höginkomsttagare. Samtidigt visar befintlig statistik att avdraget framför allt utnyttjas av personer med högre inkomster och att en väsentlig del av de projekt som beviljas avdrag skulle utföras även utan stöd. Jämlikhetskommissionen menar därför att rotavdraget har en regressiv effekt.⁴⁹

I sin rapport rekommenderar jämlikhetskommissionen att rotavdraget avskaffas, inte minst då en alternativ användning av pengarna, bland annat genom ökat finansieringsstöd för nyproduktion av hyreslägenheter, kan medföra positiva jämlikhetseffekter.⁵⁰

Hyresgästföreningen menar att rotavdraget innebär en negativ särbehandling av hyresrätten i förhållande till de boendeformer som kan nyttja

subventionen, vilket leder till att de hushåll som har ekonomisk möjlighet väljer att äga sitt boende.⁵¹ Renovering av allmännyttan leder, menar Hyresgästföreningen, till markant höjda hyror då hyresgästerna måste bära kostnaderna. Detta leder i sig till att många hyresgäster tvingas att flytta. Motsvarande åtgärder i andra boendeformer berättigar till rotavdrag, och därmed många gånger väsentligt lägre kostnader (och rentav värdeökning).⁵²

1.3.4. Effekter på sysselsättning och svartarbete

Enligt myndigheten Tillväxtanalys är rotavdraget inte en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb. Tillväxtanalys bedömer att kostnaderna för varje arbetstillfälle i ett rotföretag uppgår till mellan 6 och 8 miljoner kronor. Den summan är markant högre än exempelvis för en anställd i ett rutföretag (1,6–2,3 miljoner kronor)⁵³, eller årskostnaden för att anställa en sjuksköterska (mellan 700 000 kronor och 1 miljon). Även om beräkningarna är komplicerade och därmed medför en stor osäkerhetsfaktor är det tydligt att sysselsättnings-effekten är svag. Särskilt gäller detta i högkonjunktur.⁵⁴

När det gäller svartarbete har Skatteverket genomfört flera intervjuundersökningar som visar på att åtminstone en del av svartarbetet har minskat som en effekt av rotavdraget, senast år 2020. Jämlikhetskommissionen menar dock att det, beroende på stort bortfall av svarande, är svårt att dra några slutsatser från den studien. Kommissionen framhåller att påståendet att rotavdraget bidrar till att minska svartarbete "vilar på relativt svaga grunder".⁵⁵

49. Jämlikhetskommissionen. Volym 2, s. 947.

50. *Ibid.*, s. 948.

51. Se ex. Hyresgästföreningen. *Vår tredje kan tvingas flytta – En rapport om effekterna av hyreshöjningar i samband med standardhöjande åtgärder i Göteborg*. 2016, s. 60.

52. Hyresgästföreningen. *Miljarderna i rot-avdrag till ägda bostäder*.

53. Tillväxtanalys, s. 6.

54. Jämlikhetskommissionen, s. 947.

55. *Ibid.*, s. 63.

1.4. Avdrag för grön teknik

Sedan år 2021 finns ytterligare en skattereduktion som är riktad mot de personer som äger sin bostad – ett avdrag för grön teknik. Den fungerar på samma sätt som rot och rut, med fakturamodell och med ett maxtak på 50 000 kronor per person och år. Avdraget har ersatt ett flertal av de statliga bidrag som privatpersoner sedan tidigare kunnat få i stöd i samband med exempelvis installation av solceller och laddstolpar.⁵⁶

1.4.1. Historik

Då det riktade stödet till solceller drogs med problem, bland annat genom förseningar och att beviljade anslag inte räckte till för att kunna matcha mängden ansökningar, togs beslutet att införa ett nytt grönt avdrag genom en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet. Genom att fungera som rut och rot är tanken att stödet ska bli mer förutsägbart för de individer som vill installera grön teknik i anslutning till sina bostäder.⁵⁷ Att utforma stödet på detta sätt förväntades även kunna leda till ökade incitament för att investera i solceller.⁵⁸

Den promemoria som togs fram av samarbetspartierna fick viss kritik från remissinstanserna, framför allt gällande att stödet ges i formen av ett avdrag. Energiföretagen påpekade bland annat att det är ”principiellt tveksamt att i praktiken lämna statsbidrag genom skattereduktion”.⁵⁹ Villaägarnas riksförbund vände sig mot förslaget som helhet, och ville i stället utöka rotavdragets omfattning,⁶⁰ medan Naturskyddsföreningen föreslog att även inkludera energieffektiviserande åtgärder i skattereduktion.⁶¹

I den budgetproposition för år 2021 där skattereduktionen introducerades öppnade regeringen för att längre fram även inkludera annan grön teknik.⁶²

1.4.2. Regler och kostnader

Skattereduktionen är utformad för privatpersoner och ges för tre olika huvudsakliga installationer, men den andel som kan dras av skiljer sig åt. För installation av nätslutet solcellssystem ges skattereduktion med 15 procent av kostnaden för material och arbete. För installation av lagringssystem för egenproducerad elenergi och laddningspunkt till elfordon uppgår reduktionen till 50 procent av kostnaden för material och arbete. Den totala summan som kan dras av uppgår som sagt till 50 000 kronor per person och år. I enskilda fall kan den subvention som ges bli mindre genom skattereduktion än från de tidigare stöd som ersätts.⁶³

Ett grundkrav är att bostaden ägs av den som gör avdraget och ingår i personens eget eller dess förälders hushåll. Precis som med rotavdraget kan avdraget även göras för installation som sker i anslutning till bostäder utanför Sverige (men innanför EES). Regeringen hävdar att en begränsning av skattereduktion till att enbart gälla innanför Sveriges gränser skulle kunna strida mot EU:s regler om fri rörlighet.⁶⁴

Under år 2021 blev utfallet lägre än vad regeringen beräknat i budgeten. Det är framför allt antalet utbetalningsansökningar om solcellsstöd som varit färre än beräknat.⁶⁵ Regeringen förutspår dock att efterfrågan på grön el kan komma att leda till att avdraget genererar ökade offentligfinansiella kostnader på längre sikt.⁶⁶

56. Skatteverket. Grön teknik.

57. Regeringen. Skattereduktion för installation av grön teknik. 2020, s. 48.

58. Regeringen. Proposition 2020/21:1. Budgetpropositionen för 2021, s. 312.

59. Energiföretagen. Remiss av promemorian Skattereduktion för installation av grön teknik. 2020, s. 2.

60. Villaägarnas Riksförbund. Remissyttrande över promemorian ”skattereduktion för installation av grön teknik”. 2020.

61. Naturskyddsföreningen. Remissvar Skattereduktion för installation av grön teknik, s. 1.

62. Regeringen. Budgetproposition 2021, s. 291.

63. Ibid., s. 315.

64. Ibid., s. 292.

65. Ekonomistyrningsverket, s. 120–121.

66. Regeringen. Budgetproposition 2021, s. 313.

1.4.3. Fördelningspolitiska effekter av det gröna avdraget

Eftersom skattereduktionen för grön teknik är ny är det inte möjligt att inom ramen för denna rapport till fullo utvärdera dess fördelningspolitiska effekter. Däremot kan det finnas skäl att inkludera en principiell diskussion kring avdraget, både utifrån vem som har ekonomisk möjlighet att nyttja det, men också hur stödet kan påverka exempelvis värdeutveckling av olika typer av fastigheter.

Att installera ett solcellssystem är en förhållandevis omfattande investering. Statliga Vattenfall anger att kostnaden för deras snittanläggning är 160 000 kronor före skattereduktion.⁶⁷ Kostnaden för att installera en laddstolpe varierar men är i jämförelse markant lägre. Klart är att installationerna innebär en stor privatekonomisk kostnad samtidigt som den kräver att du äger din bostad.

I sitt remissvar kritiserade Naturvårdsverket att regeringen inte gjort någon konsekvensanalys kring vilka inkomstgrupper som gynnas alternativt missgynnas av avdraget, exempelvis beroende på boendeform.⁶⁸ I sin budgetproposition hävdade regeringen att det sannolikt främst är ”individer i de högre inkomstgrupperna som investerar i solceller med tillhörande lagringskapacitet eller har behov av laddningslösningar för elbilar”.⁶⁹

Därför, menade regeringen, kommer skattereduktionen främst att påverka hushåll som har högre inkomster. Enligt regeringen kommer sannolikt mäns individuella inkomst öka mer än kvinnors, vilket ”minskar den ekonomiska jämställdheten något”. Däremot menar regeringen att det finns skäl att anta att det här redan var fallet med de existerande stöden som skattereduktionen ersätter och att läget därmed inte förväntas försämrats.⁷⁰

Även om området inte är helt utforskat i Sverige så finns det tydliga indikationer på att installation av solceller och laddstolpar också medför en signifikant värdeökning på aktuell bostad. I en masteruppsats som tagits fram i samarbete med Vattenfall och presenterats vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) beräknas ökningen av huspriset rentav överstiga installationskostnaden för ett solcellssystem.⁷¹ Studien har utvärderat försäljningar under perioden 2012–2018, och även om slutsatserna bör tolkas med försiktighet är det en indikation på att installation av solceller kan vara en ekonomiskt fördelaktig affär för den enskilda husägaren, eftersom det förutom värdeökningen dessutom medför lägre elkostnader. När det gäller laddstolpars inverkan på bostadspriserna har (författarna veterligen) inga större studier gjorts i Sverige, men det får antas sannolikt att även en sådan installation kan tänkas påverka bostadsvärdet positivt.

67. Vattenfall. Så mycket kostar solceller och så mycket kan du spara.

68. Naturvårdsverket. Yttrande över Remiss av promemorian Skattereduktion för installation av grön teknik. 2020, s. 4.

69. Regeringen. Budgetproposition 2021, s. 316.

70. Ibid.

71. Bolin, Axel. 2019. *Pricing the Sun - A hedonic approach on the influence of photovoltaic systems on house prices in Sweden*, s. 20.

2. Nuvarande användning och exempelhushåll

I den här delen presenteras statistik kring hur, och av vem, de olika avdragen användes under år 2020, vilket är det senaste året med tillgänglig statistik hos Statistiska Centralbyrån (SCB). För att ge en så rättvisande bild som möjligt kring hur avdragen används görs här ett flertal olika sammanställningar. Användningen av avdragen presenteras bland annat efter genomsnittligt avdrag per inkomstdecil och efter hur det totala utrymmet för avdragen fördelar sig per inkomstdecil. Bilden kompletteras med en geografisk indelning av statistiken och en analys kring vad avdragen skulle kosta staten om användningen i enskilda kommuner skulle utgöra riksgenomsnitt. Slutligen identifieras Stockholmskommunerna som de stora vinnarna på rutavdraget.

För att ytterligare demonstrera hur avdragen kan användas i praktiken presenteras ett antal exempelhushåll och en uppskattning kring på vilket sätt och till vilka belopp respektive hushåll skulle kunna nyttja avdragen. Dessa exempelhushåll är primärt tänkta som illustrativa exempel på den praktiska användningen av just avdragen och får ses som sådana, snarare än något genomsnitt för respektive inkomstdecil. Vi har likväl försökt att hålla exemplen realistiska och syftet är inte att de ska utgöra några extremer.

Eftersom avdraget för grön teknik är nytt och befintliga data därmed är begränsade är detta avdrag inte inkluderat i den generella

sammanställningen kring inkomstdecil, kommuner med mera. Däremot finns avdraget med i uträkningarna kring exempelhushåll för att visa hur det kan användas i praktiken och vilka krav som föreligger. Som nämnts i metoddelen bygger siffrorna i följande del på statistiken för år 2020.

Om statistiken

Skatteavdrag benämns i deklaration och formella sammanhang som skattereduktioner. Aggregerad statistik över skattereduktioner sammanställs årligen hos Statistiska centralbyrån (SCB) baserat på uppgifter från Skatteverket. Statistiken över skattereduktioner har publicerats sedan år 2000 och finns uppdelat på inkomstgrupp, kommun, kön och ålder. Den innehåller antal personer som fått skattereduktion, deras genomsnittliga reduktionsbelopp samt totalt antal personer i respektive grupp.⁷²

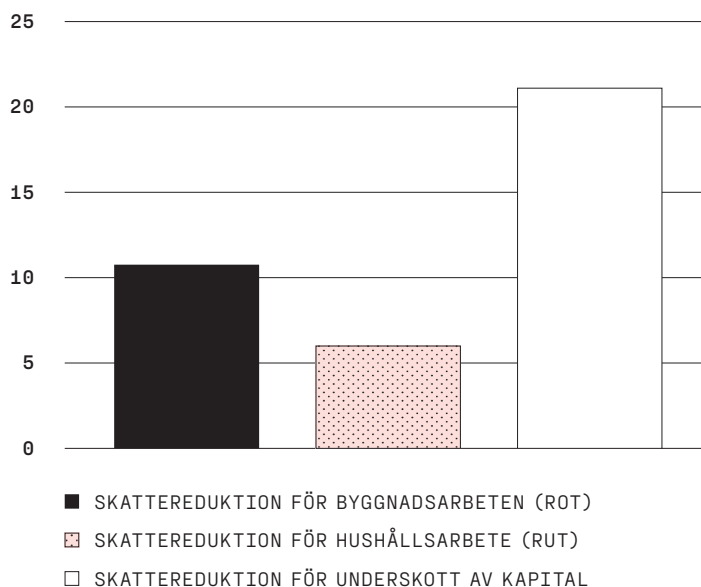
Skattereduktionen för byggnadsarbete (rotavdraget) och skattereduktionen för hushållsarbete (rutavdraget) ingår som egna poster i statistiken. Ränteavdraget faller under posten skattereduktion för underskott av kapital, vilken också inkluderar exempelvis förlustavdrag vid fastighetsaffär eller värdepappershandel. Majoriteten av posten utgörs dock av ränteavdragen.⁷³ Baserat på hushållens samlade skulder och genomsnittsräntan

72. Skattereduktioner efter region, typ av skattereduktion, kön, ålder och inkomstklass. År 2000–2020.

73. Johan Lindberg, SCB. (Mailkonversation med inkomststatistik@scb.se).

DIAGRAM 1.

Sammanlagda kostnader för respektive skattereduktion 2020 (miljarder kronor).

för bolån kan man uppskatta att ränteavdragen år 2020 utgjorde minst 80 procent av de totala avdragen för underskott av kapital.⁷⁴ Eftersom det ur SCB:s statistik inte går att särskilja ränteavdrag från andra avdrag inom underskott av kapital används den sammanlagda posten skattereduktion för underskott av kapital vid presentation av statistiken.

I statistiken som presenteras ingår alla skattskyldiga fysiska personer över 20 år. I de fall där genomsnittliga avdrag för en kommun eller inkomstgrupp presenteras, åsyftas genomsnittet för hela gruppen och inte ett genomsnitt bland dem som nyttjat avdragen. Om det till exempel bor 100 invånare i en kommun och totalt tre invånare gör avdrag på 3 000 kronor vardera, blir genomsnittet för kommunen 90 kronor (9 000 kronor per 100 invånare).

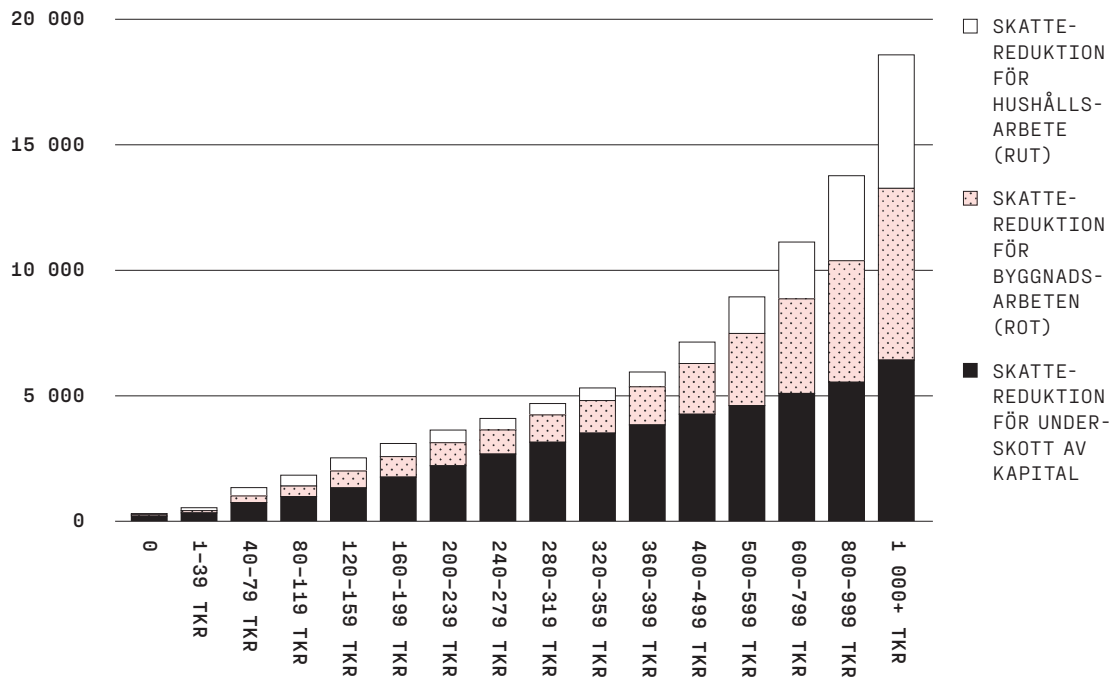
2.1. Olika inkomstgruppers nyttjande av avdragen

År 2020 utnyttjades skattereduktionen för underskott av kapital, som till största del utgörs av ränteavdraget, av knappt 4,3 miljoner personer. Skattereduktionen för byggnadsarbete och skattereduktionen för hushållsarbete utnyttjades av drygt en miljon vardera. De sammanlagda beloppen av respektive avdrag presenteras i [diagram 1](#). Här ser vi att skattereduktionen för underskott av kapital även i kronor är det avdrag som nyttjas mest. År 2020 gavs skattereduktioner för underskott av kapital på 21,2 miljarder, skattereduktion för byggnadsarbete på 10,8 miljarder och skattereduktion för hushållsarbete på 6 miljarder. Totalt gav dessa tre avdrag skattereduktioner på 38 miljarder kronor.

74. Monetära finansinstitutens tillgångar och skulder, mkr efter institut, kontopost/motsektor och månad.

DIAGRAM 2.

Genomsnittlig skattereduktion efter inkomstgrupp 2020.

38 miljarder år 2020 kan jämföras med statens kostnader för försvaret under samma år, vilka låg på 58 miljarder kronor.⁷⁵ Även om 38 miljarder är mycket pengar som skulle kunna användas till andra saker, kan det vara av värde att fördjupa sig i vilka det är som använder avdragen. Taxichauffören och städerskan kanske har större nytta av avdragen än vad direktören och läkaren har?

En intressant bild tonar direkt fram i diagram 2. Diagrammet visar det genomsnittliga avdraget i respektive inkomstgrupp. Vi ser tydligt att en högre inkomst leder till högre utnyttjande av avdragen. Ju högre inkomst, desto mer avdrag.

I diagrammet framgår till exempel att personer med en årsinkomst mellan 200 000 och 239 000 kronor i genomsnitt gör avdrag på ungefär 3 600 kronor.

Av dessa utgör ränteavdraget drygt 60 procent (2 200 kronor), rotavdraget 25 procent (900 kronor) och ränteavdraget 15 procent (500 kronor). I inkomstgruppen 800 000 till 999 000 kronor är motsvarande genomsnitt knappt 13 800 kronor. Här utgör ränteavdraget drygt 40 procent (5 500 kronor), rotavdraget 35 procent (4 800 kronor) och rutavdraget 25 procent (3 400 kronor).

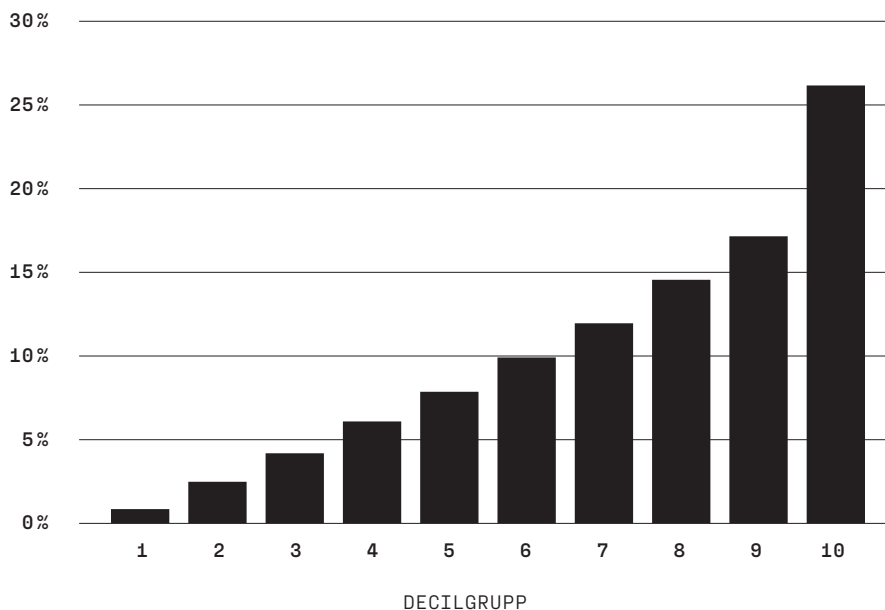
Fördelningen är så skev att 21,1 procent av avdragen, eller ungefär 8 miljarder kronor, går till de 6 procent som har högst inkomster. Det är personer med en månadsinkomst på minst 50 000 kronor i månaden som får sina utgifter subventionerade av staten med en bra bit över 1 000 kronor per månad.

Ett annat sätt att visa hur de avdragen fördelas över befolkningen är genom decilgrupper. Decilgrupperna fås fram

75. Budgetpropositionen 2022, Prop. 2021/22:1 Utgiftsområde 6 utfall 2020.

DIAGRAM 3.

Fördelning av rot-, rut- och ränteavdraget efter decilgrupp (2020).

genom att rangordna befolkningen efter inkomst och sedan dela in dem i tio lika stora grupper. I decilgrupp ett finns den tiondel av befolkningen med lägst inkomster och i decilgrupp tio finns den tiondel av befolkningen som har högst inkomster. Om en ekonomisk reform fördelas lika ska varje decilgrupp således få en tiondel av det fördelade beloppet. Diagram 3 visar fördelningen av de 38 miljarder som utgörs av de tre avdragen skattereduktion för hushållsarbete, skattereduktion för byggnadsarbete och skattereduktion för underskott av kapital. Drygt en fjärdedel av statens kostnader för avdragen går till decilgrupp tio, alltså den tiondel av befolkningen som har de högsta inkomsterna. Samtidigt tillfaller mindre än en procent av det ekonomiska utrymmet den tiondel av befolkningen med lägst inkomster.⁷⁶

En spegelvänd bild av diagram 3 hade visat ett bra exempel på hur staten

kan minska de ekonomiska klyftorna i samhället genom att omfördela resurser från hög- till låginkomsttagare. I stället ser vi fördelningen av tre avdrag som år efter år tar pengar från dem med lägst inkomster och ger till dem med högst.

2.2. Stora skillnader mellan olika kommuner

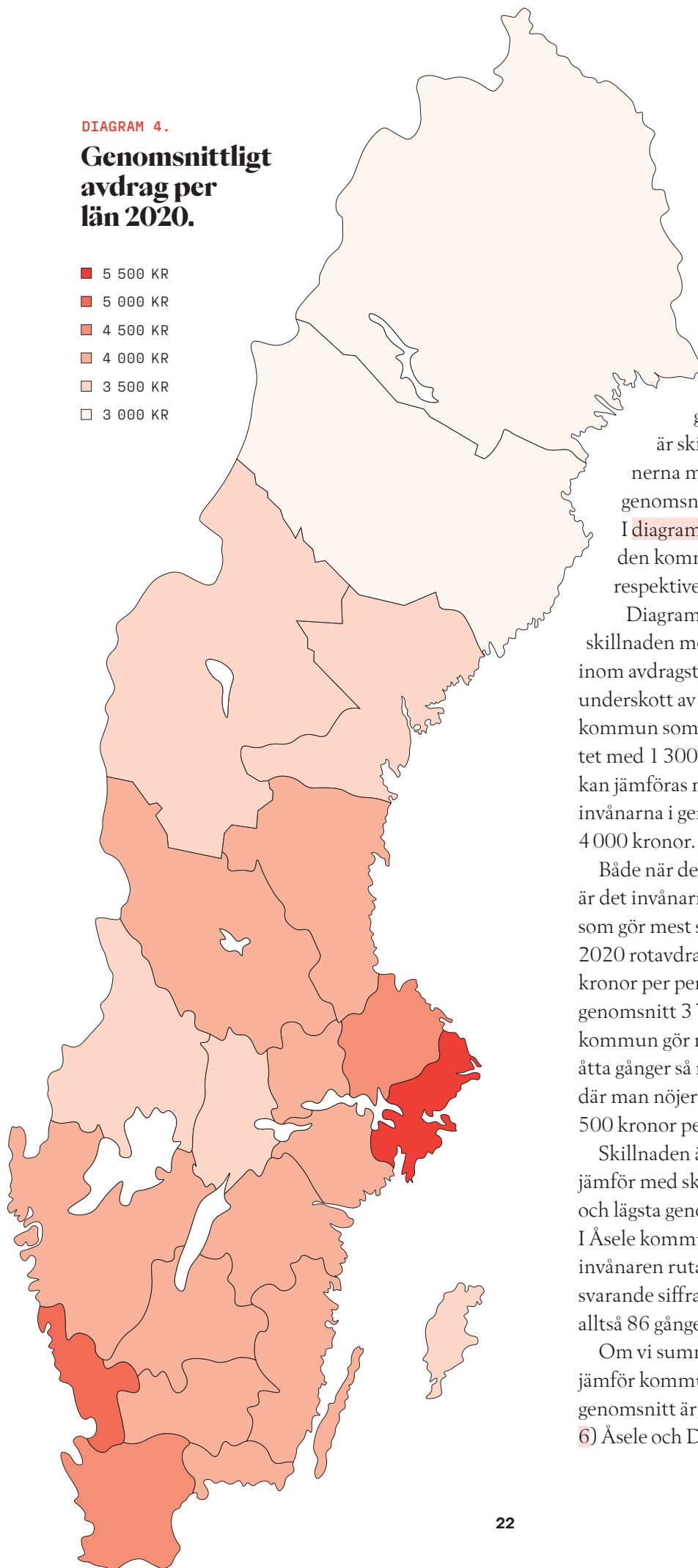
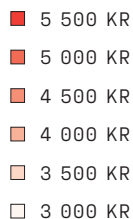
Statistiken från SCB går även att dela upp geografiskt. Diagram 4 visar en karta över Sveriges 21 län. Färgen på respektive län avgörs av hur mycket avdrag invånarna i länet gör i genomsnitt. Högst avdrag gör man i Stockholms län, här gör varje invånare rot-, rut- och ränteavdrag för i genomsnitt 5 800 kronor. I Västerbotten, det län som har lägst genomsnitt, är motsvarande siffra knappt 3 400 kronor.

Precis som det går att ana utifrån kartan i diagram 4 så skiljer sig utnyttjandet av de tre skatteavdragen åt mellan landets

76. Statistiken från SCB är indelad efter inkomstgrupper och inte deciler. Eftersom vi vet hur många individer som finns i respektive inkomstgrupp kan vi genom beräkningar uppskatta fördelningen i decilgrupper.

DIAGRAM 4.

Genomsnittligt avdrag per län 2020.

kommuner. När det gäller rot- och rutavdragen är skillnaden mellan kommunerna med högst respektive lägst genomsnittligt avdrag betydande. I diagram 5 visas per avdragstyp den kommun som har det högsta respektive lägsta genomsnittet.

Diagrammet visar att den minsta skillnaden mellan kommuner finns inom avdragstypen skattereduktion för underskott av kapital. Här är det Norsjö kommun som har det lägsta genomsnittet med 1 300 kronor per person, vilket kan jämföras med Håbo kommun där invånarna i genomsnitt gör avdrag för 4 000 kronor.

Både när det gäller rot- och rutavdraget är det invånarna i Danderyds kommun som gör mest skatteavdrag. De gjorde år 2020 rotavdrag för i genomsnitt 4 100 kronor per person och rutavdrag för i genomsnitt 3 700 kronor. I Danderyds kommun gör man rotavdrag för mer än åtta gånger så mycket som i Haparanda, där man nöjer sig med ett genomsnitt på 500 kronor per person.

Skillnaden är dock liten om man jämför med skillnaden mellan högsta och lägsta genomsnitt för rutavdraget. I Åsele kommun gör den genomsnittlige invånaren rutavdrag för 43 kronor, motsvarande siffra i Danderyds kommun är alltså 86 gånger så hög.

Om vi summerar de tre avdragen och jämför kommunerna efter deras totala genomsnitt är det återigen (se diagram 6) Åsele och Danderyd som har lägst

DIAGRAM 5.

De kommuner med högst respektive lägst genomsnitt per skattereduktion 2020.

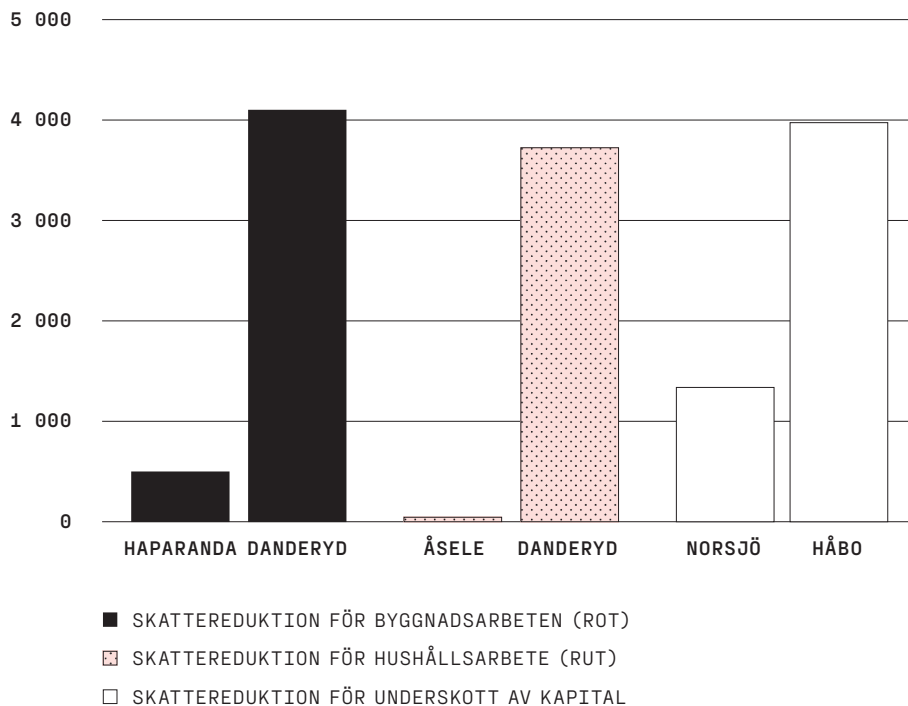
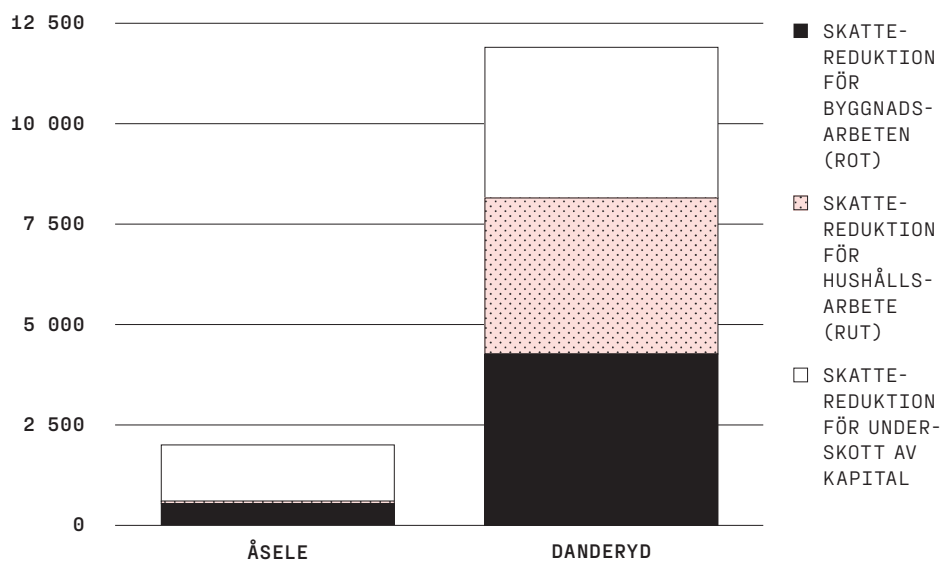

DIAGRAM 6.

Genomsnittligt avdrag per skattereduktion i Åsele och Danderyds kommun 2020.

TABELL 1.

Genomsnittligt avdrag per avdragstyp och storstadsområde 2020.

STORSTADSOMRÅDE	UNDERSKOTT AV KAPITAL	ROT	RUT	TOTALT
STOCKHOLM	3 116	1 477	1 205	5 798
GÖTEBORG	2 734	1 376	764	4 874
MALMÖ	2 424	1 209	933	4 566
ÖVRIGA LANDET	2 346	1 245	534	4 125

respektive högst snitt. I Åsele kommun gör man i genomsnitt avdrag på 1 900 kronor per person, samtidigt som man i Danderyd gör avdrag på i genomsnitt 11 400 kronor per person. Skillnaden mellan kommunerna, 9 500 kronor per

alla invånare i Sverige utnyttjade avdragen i samma utsträckning som invånarna i Åsele skulle den nationella kostnaden bli 15,7 miljarder, en minskning med mer än 22 miljarder jämfört med 2020 års nivå. Om alla invånare i stället utnyttjade avdragen i samma utsträckning som Danderydsborna gör hamnar notan på 94,5 miljarder.

I Åsele kommun gör man i genomsnitt avdrag på 1 900 kronor per person, samtidigt som man i Danderyd gör avdrag på i genomsnitt 11 400 kronor per person.

2.3. Stockholm, Sveriges rut-huvudstad

I tabell 1 presenteras genomsnittliga avdrag per avdragstyp i Sveriges tre storstadsområden samt övriga landet.⁷⁷ Stockholmsområdet har genomgående högst värden på alla avdragstyper, följt av Göteborg, Malmö och sist kommunerna utanför storstadsområdena. De enda avvikelserna är för rotavdraget där Malmöområdet har marginellt lägre avdrag än resten av Sveriges kommuner och för rutavdraget där Malmö har högre avdrag än Göteborg.

Att avdragen är högre i storstadsområdena jämfört med övriga landet kan till stor del förklaras av att inkomsterna i storstadsområdena är högre. När det gäller rutavdraget sticker dock Stockholmsregionen ut så pass mycket att inkomstskillnader inte

person, är i sig själv väldigt stor, men blir ännu intressantare om vi tittar på ett nationellt plan.

År 2020 kostade de tre skattereduktionerna vi gått igenom ungefär 38 miljarder kronor, eller knappt 4 600 kronor per person. Som vi kunnat se i genomgången av statistiken är fördelningen av avdragen dock skevt fördelad. Det är inte så att alla invånare får ungefär 4 600 kronor i avdrag, utan några få med höga inkomster får betydligt mer samtidigt som det stora flertalet med lägre inkomster får mindre. Om

77. Statistiska Centralbyrån (SCB). Tabell 18.1 Storstadsområden med ingående kommuner i alfabetisk ordning.

kan antas vara hela förklaringen. I de 26 kommunerna i Storstockholm gör man i genomsnitt rutavdrag för mer än dubbelt så mycket som kommunerna utanför storstadsområdena. En något högre omsättning i boende som i sin tur leder till fler flyttstädningar skulle kunna vara en delförklaring, men det skulle också kunna bero på en generellt positiv inställning till nyttjandet av hushållstjänster för privat bruk.

2.4. Exempelhushåll

2.4.1. Familjen Andersson

Vårt första exempelhushåll, familjen Andersson, är en sammanboende familj med två barn som bor i en villa i Stockholm. Villan de bor i har de köpt för 6 miljoner med en belåningsgrad på 80 procent. Familjen har bostadslån på 4,8 miljoner med 1,4 procent i ränta, vilket ger en årlig räntekostnad på 67 000 kronor. Under året har de renoverat ett av badrummen för 100 000 kronor, där 70 000 kronor var arbetskostnad. För att få livspusslet att gå ihop köper de någon gång i månaden städhjälp och ibland även barnpassning. Det totala värdet av städhjälp och barnpassning hamnar på 30 000 kronor under ett år.

Familjen har en nyinköpt elbil som de delvis har köpt med hjälp av ett billån på 200 000 kronor, där räntan är 3,5 procent. För att kunna ladda bilen hemma behövde familjen Andersson köpa och installera en laddstolpe som totalt kostade 20 000 kronor.

Vid deklarationen får familjen Andersson skattereduktion på 30 procent av räntekostnaden, 20 100 kronor från bolånet och 2 100 kronor från billånet. Rotavdraget ger en skattereduktion på 30 procent av arbetskostnaden vid byggnadsarbeten, vilket vid renoveringen

av badrummet innebär ett skatteavdrag på 21 000 kronor. För städhjälp och barnpassningen ger rutavdraget en skattereduktion på 50 procent av arbetskostnaden, vilket innebär ytterligare 15 000 kronor i avdrag. Avdraget för grön teknik ger skattereduktion på 10 000 kronor för installationen av laddstolpen. Totalt får familjen Andersson sina utgifter subventionerade med 68 000 kronor. Sannolikt har familjens badrumsrenovering och installation av laddstolpe även inneburit en värdeökning av bostaden.

2.4.2. Toini

Toini är ensamstående pensionär och bor i en hyresrätt i Malå. Hon har inga lån och eftersom hon bor i hyresrätt har hon ingen möjlighet till rotavdrag. Hon anser att den som kan – men inte orkar – städa sitt eget hem, bor för stort. Toini använder därför inte heller rutavdrag och får således inga av sina utgifter subventionerade av staten.

2.4.3. Markus

Vårt nästa exempelhushåll är Markus, en ensamstående man som bor i bostadsrätt i Borlänge. Lägenheten är köpt för 1,5 miljoner och belånad till 75 procent. Totalt har han lån på 1 125 000 och en ränta på 1,7 procent. Han renoverar lägenheten för 30 000 kronor och i samband med det köper han hemstajling och möblering för 8 000 kronor.

För sina räntekostnader får han skattereduktion på 5 700 kronor. Lägenhetsrenoveringen ger tack vare rotavdraget 9 000 kronor i skattereduktion. För hemstajling och möblering får Markus använda rutavdraget på möbleringsdelen. Eftersom möbleringen kostar 4 000 kronor får han 2 000 kronor i skattereduktion. Totalt får Markus 16 700 kronor i avdrag.

2.4.4. Familjen Lindström

Familjen Lindström är en sammanboende familj med tre barn som bor i en hyresrätt i Sundsvall. Eftersom de bor i hyresrätt har de inga bostadslån, men däremot har de en bil som de med hjälp av ett lån kunde köpa för ett par år sedan. Fastighetsägaren hade ingen möjlighet att erbjuda parkeringsplatser med laddstolpe, så i stället för

en elbil fick det bli en dieselbil. Lånet är på 50 000 kronor och räntan är 4,5 procent. Föräldrarna har fasta jobb men inga jättehöga löner, vilket gör att de inte har råd att köpa någon extrahjälp till hushållet.

Vid deklarationen får de skatte-reduktion på 675 kronor för sina räntekostnader.

Investeringsparkonto

Ett skattebortfall som rapporten inte behandlar är investeringsparkontot (ISK). Det är en sparform som infördes 2012 för att underlätta investeringar i aktier och fonder och som är väldigt fördelaktig ur ett skatteperspektiv. Investeringsparkontot skiljer sig från ett vanligt värdepapperskonto genom att det är schablonbeskattat. Sparformen har blivit väldigt populär och vid utgången av år 2020 hade 3,1 miljoner svenskar ett investeringsparkonto.⁷⁸

Medianspararen hade enligt

Svenska Dagbladet knappt 55 000 kronor på sitt ISK vid utgången av 2020. Enligt samma artikel har den rikaste procenten i genomsnitt 12,6 miljoner på ISK-kontot och den rikaste tiotusendelen i genomsnitt 206 miljoner. Riksrevisionen beräknade i en granskning 2018 att investeringsparkontot bara åren 2012-2017 kan ha kostat staten 42 miljarder i skattebortfall.⁷⁹ En stor andel av pengarna har hamnat hos en liten, välbärgad andel av befolkningen med mycket kapital.

78. Magnusson, Mattias. "Nya siffror: Så mycket har svenskarna på ISK-konto". Svenska Dagbladet. 2021-06-02.

79. Riksrevisionen. *Investeringsparkonto - en enkel sparform i ett komplext skattesystem*. RiR 2018:19.

3. Slutdiskussion

Den här rapporten har visat hur ett antal olika skattesubventioner fungerar, vilka som använder dem och hur denna användning har förändrats över tid. Det är tydligt att rot-, rut- och ränteavdraget framför allt har använts av de ekonomiskt starkaste hushållen. Lika tydligt är att kostnaderna för de avdrag som konstruerats via fakturamodellen ökar kontinuerligt om de lämnas orörda.

Ett veritabelt avdragskalas

Som vi kunnat visa i den här rapporten nyttjas de uppräknade avdragen i högre grad i takt med växande inkomster. De rikaste tjugo procenten av de svenska hushållen använder nära hälften av de medel som ges av staten i skattereduktion för kapitalförlust, rot och rut. Störst belopp används av invånarna i traditionellt "rika" kommuner som Danderyd, medan användningen är signifikant lägre i ekonomiskt sett svagare kommuner. Avdragen frångår därmed en grundläggande princip för det ekonomiska stöd som ges till enskilda av samhället – just att stödet ska ges efter behov, med en särskild viktning mot samhällets svaga och utsatta. Som det är nu har avdragen förvisso en omfördelande effekt – men den omfördelningen sker via skattsedel från ekonomiskt svaga till ekonomiskt starka.

Kostnaden för detta ekonomiska stöd är omfattande. Under år 2021 var stödet

mer än dubbelt så stort som hela Sveriges klimat- och miljöbudget (16,7 miljarder kronor).⁸⁰ Rotavdraget, som framför allt nyttjas av de ekonomiskt starkaste hushållen, kostade staten mer än dubbelt så mycket som bostadsbidraget (5 miljarder kronor)⁸¹, som riktas till samhällets ekonomiskt svagaste.

Det går självklart att argumentera för att flera av avdragen har andra motiv än just fördelningspolitiska – bland annat genom att motverka svartarbete eller bidra till nya arbeten. Men även här är beläggen svaga. Även om hushållsavdraget skapat jobb är priset per arbetstillfälle väldigt högt: 6–8 miljoner för rot respektive 1,6–2,3 miljoner för rut. Som Tillväxtanalys pekar ut i sin rapport är det sannolikt att alternativa användningar av samma pengar också genererat sysselsättning.⁸² Om vi ponerar att kostnaden för rotavdraget gått oavkortat till klimatomställning, och rut till hemtjänsten, hade även dessa åtgärder rimligen skapat nya arbetstillfällen.

Därför blir frågan snarare varför enskilda sektorer ska subventioneras av staten. Varför är det viktigt för staten att just sektorn hushållsnära tjänster subventioneras och växer? Hade det inte varit en rimligare målsättning att ha en välfungerande hemtjänst, kunna erbjuda fler platser inom äldreomsorgen, eller kanske rentav subventionera en annan sektor som hade kunnat ge mer samhällsnytta, exempelvis i form av minskade utsläpp? Även om det nya avdraget för grön teknik sannolikt främst

80. Utgifts-
område 20 Allmän
miljö- och
naturvård, se
Ekonomi-
styrningsverket,
s. 117. Noterbart
är att regeringen
avser att
kraftigt minska
miljöbudgeten
från denna nivå
under kommande
år.

81. Ekonomi-
styrningsverket,
s. 92.

82. Tillväxt-
analys, s. 30.

kommer att gynna höginkomsttagare så får just detta avdrag ses i ljuset av att det, förhoppningsvis, åtminstone bidrar till att minska den svenska klimatpåverkan.

Statens medel är begränsade. De socioekonomiska klyftorna i samhället har ökat, ambitionen om en likvärdig vård, skola och omsorg har fallit på skam och behovet av radikala klimatinvesteringar är akuta. Ingen föreslår att förbjuda städhjälp, men det är hög tid att fråga sig om staten verkligen ska subventionera detta med flera miljarder

Det är höginkomsttagare som nyttjar huvuddelen av avdragen. Avdragen är långt ifrån självfinansierade. Kostnaderna för staten ökar över tid och riskerar att skena.

kronor – år efter år. Med beaktande av hur användningen av dessa avdrag ser ut är det onekligen möjligt att argumentera för att det finns andra utgiftsområden med större behov.

Ojämligheten välkänd

Som visats i de olika exemplen har olika familjer, beroende på socioekonomiska förhållanden, helt olika förutsättningar att nyttja den ekonomiska stöd som ges via avdragen. Extrema fall visar på personer med ränteavdrag på miljontals kronor per år. Men inget av detta är nytt. Ansvariga politiker har känt till det här i närmare 15 år. Redan när alliansregeringen införde rutavdraget år 2006 nämns i propositionen att ett motsvarande avdrag för rottjänster, som i

Finland, främst gynnar höginkomsttagare.

Trots det saknades en gedigen fördelningspolitisk analys när rotavdraget väl infördes. När det nya avdraget för grön teknik presenterades återkom resonemanget om att det sannolikt främst skulle gynna höginkomsttagare. Regeringen bemötte problemet med argumentet att det åtminstone inte skulle bli sämre.

Under åren har ett stort antal rapporter och studier från en mängd olika avsändare, med hjälp av statistik, informerat om hur användningen av de olika avdragen ser ut. Det är höginkomsttagare som nyttjar huvuddelen av avdragen. Avdragen är långt ifrån självfinansierade. Kostnaderna för staten ökar över tid och riskerar att skena i takt med exempelvis höjda räntor. Trots detta har inga nya begränsningar eller lägre tak på de olika avdragen införts under de senaste åren. Tvärtom höjdes taket för rutavdraget i en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna, samtidigt som det nya avdraget för grön teknik infördes vid sidan av.

Vår rapport visar att den rådande snedfördelningen inte bara fortsätter existera, utan snarare ser ut att öka. Det är en signifikant skillnad inte bara mellan inkomstgrupper utan också mellan olika län och kommuner, där storstäderna och särskilt Stockholm plockar hem en oproportionerligt stor del av kakan. Att ett ekonomiskt stöd faller ut på ett sådant vis är uppseendeväckande med tanke på de många välfärdsutmaningar som finns i flera glesbygdskommuner.

Det faktum att nyttjandet av avdragen är så här skevt har dock, som nämnts, visats i ett flertal rapporter sedan tidigare. Vad som är tydligt är att sittande politiker känner till förhållandena, men valt att inte lägga om politiken.

Jämlikheten satt på undantag

Det är också värt att notera att de snedfördelande fördelningspolitiska effekterna inte bara sker i form av det ojämlika utnyttjandet. Medlen till den gemensamt finansierade hemtjänsten har kontinuerligt minskat och arbetsbelastningen för de anställda har mer än tredubblats – vilket självklart medför effekter på vilken omsorg och hjälp de äldre som är i behov av stöd kan förvänta sig.

I kölvattnet av denna utveckling har en ny marknad skapats för de som har råd att köpa tilläggstjänster. Det här är, ur jämlikhetssynpunkt, problematiskt eftersom det innebär att den offentliga servicen underfinansieras till den grad att tillgången till likvärdig omsorg åsidosatts. I och med att staten går in och ekonomiskt subventionerar de som har råd med tilläggstjänsterna underblåser de sannolikt denna utveckling ytterligare. Eftersom staten samtidigt subventionerar städhjälp för enskilda, ekonomiskt starka hushåll med uppemot 150 000 kronor per hushåll (om två vuxna) och år, medan hemtjänstens anslag minskat med cirka 20 miljarder kronor sedan år 2002, riskeras på sikt tilltron till skattesystemets omfördelande funktion.

Samma trend går igen på fler områden. Medan renoveringar i allmännyttan i regel medför markant höjda hyror för hyresgästerna får de starkaste hushållen skatteavdrag för renoveringar som allt som oftast lika mycket fungerar som värdehöjande investeringar. Medan nödvändig energieffektivisering och klimatomställning uteblir subventionerar staten renovering av fullt funktionella kök och badrum. Ränteavdraget går till allra största del till hushåll med mångmiljonvillor, medan bostadsbidraget i jämförelse kostar en spottstyver.

Avdraget för grön teknik subventionerar värdeökning och minskade elkostnader för de hushåll som äger sin bostad och har råd med investeringen – medan kommunala hyresgäster ofta saknar tillgång till laddstolpar.⁸³

En tänkbar väg framåt

De största vinnarna på statens generösa skatteavdrag återfinns som sagt bland samhällets höginkomsttagare och i landets rikaste kommuner. Det är inte ett bra resultat för ett ekonomiskt stöd som finansieras av oss alla, tillsammans. Inte heller har avdragen visat sig vara tydligt samhällsekonomiskt gynnsamma på något annat sätt.

Situationen går dock att förändra. Det är fullt möjligt att argumentera för att dessa statliga medel skulle kunna användas till bättre och mer akuta åtgärder, inte minst för att motarbeta klimatförändringarna, förbättra den offentliga välfärden eller minska de socioekonomiska klyftorna.

Ett första steg vore att påbörja en utfasning av ränteavdraget. En rimlig målsättning är att sätta ett tak för ränteavdraget, och därefter påbörja en successiv avtrappning av stödet till dess att nivån för taket är nådd. Att sätta ett lågt satt tak minimerar risken att låginkomsttagare som idag nyttjar ränteavdraget drabbas ekonomiskt. Att omedelbart avskaffa ränteavdraget skulle kunna medföra en risk för ekonomisk instabilitet. Genom en successiv utfasning bör dock den risken kunna minimeras. Sammantaget skulle det innebära att det enorma inkomstbortfall som ränteavdraget innebär för staten på sikt skulle åtgärdas.

Rut- och rotavdraget kan med fördel avskaffas så snart som möjligt. Pengarna kan göra mer nytta, såväl

83. Se ex. Hansson, Jessica. "Svårt att äga elbil som hyresgäst - få laddstolpar hos kommunala bostadsbolag". *Sveriges Television*. 2021-11-29.

för jobbskapande som för välfärden, i andra sektorer som hemtjänst och klimatanpassning. Det nya avdraget för grön teknik bör rimligen utvärderas under de kommande åren för att om inte annat avgöra dess klimatmässiga effekter. Kompletterande stöd till allmännyttan och hyresvärdar är dock nödvändigt under denna period så att det gröna avdraget inte bidrar till negativa

fördelningspolitiska effekter. Om avdraget för grön teknik primärt bidrar till att finansiera värdehöjande åtgärder för enskilda bostadsägare är det rimligt att även detta avdrag på sikt avskaffas och ersätts av ett generellt stöd för gröna investeringar som är neutralt utifrån boendeform.

På det stora hela är det dock hög tid att avdragskalaset får ett slut.

KÄLLFÖRTECKNING

Artiklar och reportage från media

Aronsson, Claes och Palm, Erik. "Får tillbaka miljoner i ränteavdrag". *Sveriges Radio*. 2015-10-19. <https://sverigesradio.se/artikel/6282224>

Benigh, Love. "Rutavdraget leder till arbetskraftsinvandring och kostar staten miljarder". *Sveriges Television*. 2020-02-18. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/rut-avdraget-leder-till-arbetskraftsinvandring-och-kostar-staten-miljarder>

Bratt, Frida. "Ränteavdraget kan kosta staten 65 miljarder kronor". *Expressen*. 2018-06-25. <https://www.expressen.se/dinapengar/ranteavdraget-kan-kosta-staten-65-miljarder-kronor/>

Delin, Mikael. "Nu ska rutavdraget utökas: Fler tjänster och högre tak". *Dagens Nyheter*, 2020-08-12. <https://www.dn.se/ekonomi/nu-ska-rutavdraget-utokas-fler-tjanster-och-hogre-tak/>

Eriksson, Mats. "Arbetslinjen är regeringens politik". *Sveriges Radio*. 2009-09-21. <https://sverigesradio.se/artikel/3113663>

Hansson, Jessica. "Svårt att äga elbil som hyresgäst – få laddstolpar hos kommunala bostadsbolag". *Sveriges Television*. 2021-11-29. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/elbilsladdning-ingen-allmannytta-elbilsladdning-ingen-sjalvklarhet-for-hyresgaster>

Lindholm, Stephen. "LO kritiskt till förslag om hushållsnära tjänster". *Kommunalarbetaren*. 2007-04-04. <https://ka.se/2007/04/04/lo-kritiskt-till-forslag-om-hushallsnara-tjanster/>

Magnusson, Mattias. "Nya siffror: Så mycket har svenskarna på ISK-konto". *Svenska Dagbladet*. 2021-06-02. <https://www.svd.se/a/pA3kXw/isk-tak-kan-missgynna-pensionssparare>

Palm, Erik. "Kaliber om avdragsfällan – vem tar smällen?" *Sveriges Radio*. 2015-10-19. <https://sverigesradio.se/avsnitt/620716>

Senneby, Johanna. "SCB: Tak för ränteavdrag slår mot rika". *Dagens Arena*. 2015-12-07. <https://www.dagensarena.se/innehall/scb-tak-for-ranteavdrag-slar-mot-rika/>

Zachrisson Winberg, Johan. "Rika får mest av statens 30 miljarder i ränteavdrag". *Sveriges Television*. 2015-03-24. <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/rika-far-mest-av-statens-30-miljarder-i-ranteavdrag>

Öjemar, Fredrik. "Andersson öppnar för att sänka ränteavdraget – har riksdagen med sig". *Dagens Industri*. 2021-06-09. <https://www.di.se/nyheter/andersson-oppnar-for-att-sanka-ranteavdraget-har-riksdagen-med-sig/>

Rapporter och vetenskapliga artiklar

Bolin, Axel. 2019. *Pricing the Sun – A hedonic approach on the influence of photovoltaic systems on house prices in Sweden*. <https://www.vattenfall.se/4abcd0/globalassets/content-hub/artikel-puffar/vardeokning-med-solceller-slu.pdf>

Ekonomistyrningsverket. *Utfallet för statens budget – del av ESV:s underlag till årsredovisning för staten 2021*. ESV 2022:21. <https://www.esv.se/contentassets/6247740ce1d44821a75069491e6e9a9d/2022-21-utfallet-for-statens-budget-2021.pdf>

EU-kommissionen. *Commission staff working document. Country Report Sweden 2018 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*. <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2018-european-semester-country-report-sweden-en.pdf>

Finanspolitiska rådet. *Svensk finanspolitik – Finanspolitiska rådets rapport 2016*. <https://www.fpr.se/download/18.21a8337f154abc1a5dd28c15/1606374807566/Svensk%20finanspolitik%202016.pdf>

- Hyresgästföreningen. *Var tredje kan tvingas flytta – En rapport om effekterna av hyreshöjningar i samband med standardhöjande åtgärder i Göteborg*. 2016. https://hurvibor.se/wp-content/uploads/Var_tredje_kan_tvingas_flytta.pdf
- Jämlikhetskommissionen. *En gemensam angelägenhet*. SOU 2020:46. https://www.regeringen.se/4a23ec/contentassets/a60a4b64403e466fb7af8ab30a2399e2/sou-2020_46_vol-1_webb.pdf
- Plesner, Åsa. *Budget ur balans – En granskning av äldreomsorgens ekonomi och arbetsmiljö*. Arena Idé, 2020. <https://arenaide.se/rapporter/budget-ur-balans/>
- Riksrevisionen. *Investeringsparkonto – en enkel sparform i ett komplext skattesystem*. RiR 2018:19. <https://www.riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2018/investeringsparkonto—en-enkel-sparform-i-ett-komplext-skattesystem.html>
- Riksrevisionen. *Rutavdraget – konsekvenser av reformen*. RiR 2020:2. https://www.riksrevisionen.se/download/18.185dfea217042689a765851c/1581941851838/RiR%202020_02%20Anpassad.pdf
- SOU 2020:52. *Rutavdrag för äldre*. <https://www.regeringen.se/4a6375/contentassets/4cc2bc5824094c269269db5313d3d88f/rutavdrag-for-aldre-sou-202052.pdf>
- Tillväxtanalys. Rapport 2020:01. *Skattesubventioner riktade till branscher – vad ger de för sysselsättnings effekter?* https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1f8a3/1586366197772/Rapport_2020_01_Skattesubventioner%20riktade%20till%20branscher%20-%20vad%20ger%20de%20f%C3%B6r%20syssels%C3%A4ttnings effekter.pdf
- Propositioner, motioner m.m.**
- Carlsson, Birgitta och Carlsson, Annika. Avdrag för hushållsnära tjänster samt för reparation, om- och tillbyggnad. Motion 2003/04:Sk426 av Birgitta Carlsson och Annika Carlsson (c). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/avdrag-for-hushallsnara-tjanster-samt-for_GR02Sk426
- Manhammar, Magnus. Stegvis utfasning av ränteavdragen. Motion 2021/22:1685 av Magnus Manhammar (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H9021685
- Regeringen. Proposition 2006/07:94. Skattelättnader för hushållstjänster m.m. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2007/04/prop.-20060794/>
- Regeringen. Proposition 2008/09:178. Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2009/03/200809178/>
- Regeringen. Höjt tak för rutavdrag. 2019-01-18. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departements-serien-och-promemorior/2019/01/hojt-tak-for-rutavdrag/>
- Regeringen. Skattereduktion för installation av grön teknik. 2020. <https://www.regeringen.se/4a6e00/contentassets/4e135b034fd742468314e072253cdba5/skattereduktion-for-installation-av-gron-teknik.pdf>
- Regeringen. Proposition 2020/21:1. Budgetpropositionen för 2021. <https://www.regeringen.se/4a6ec6/contentassets/bc0f4b1a4ce844f2aa59949d09c93f29/hela-bp21-som-pdf.pdf>
- Uträkningar och statistik**
- Bolåneräntor till hushåll, procent efter referenssektor, motpartssektor, avtal, ursprunglig räntebindningstid och månad. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__FM__FM5001__FM5001C/RantaT04N/table/tableViewLayout1/
- Monetära finansinstitutens tillgångar och skulder, mkr efter institut, kontopost/ motsektor och månad. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__FM__FM5001__FM5001A/FM5001SDDSMFI/
- Regeringen. Proposition 2021/22:1. Budgetpropositionen 2022 Utgiftsområde 6 utfall 2020. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2021/09/prop.-2021221/>
- Skattereduktioner efter region, typ av skattereduktion, kön, ålder och inkomstklass. År 2000–2020. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__HE__HE0110__HE0110B/Skattereduktioner/
- Statistiska Centralbyrån (SCB). Tabell 18.1 Storstadsområden med ingående kommuner i alfabetisk ordning. <https://www.scb.se/contentassets/c4b8142033a9440ca53725ca32321a74/storstadsomr.pdf>

Övrigt

- Bostadsrätterna. Låginkomsttagare skulle drabbas hårdast om ränteavdraget avskaffas. 2017-01-09. <https://www.bostadsratterna.se/allt-om-bostadsratt/artiklar/laginkomsttagare-skulle-drabbas-hardast-om-ranteavdraget-avskaffas>
- Centerpartiet. Twitterpost. 2017-06-29. <https://twitter.com/Centerpartiet/status/880395010402811904>
- Energiföretagen. Remiss av promemorian Skattereduktion för installation av grön teknik. 2020. <https://www.regeringen.se/49d49f/contentassets/b3247be1a5644d93a19ac5d60808250d/energiforetagen-web.pdf>
- Hyresgästföreningen. Miljarder i rot-avdrag till ägda bostäder. <https://hurvibor.se/avdrag-bidrag/rot-avdrag/>
- Hyresgästföreningen. Ränteavdraget en rysare i statens budget. <https://hurvibor.se/avdrag-bidrag/ranteavdrag/>
- Ingves, Stefan. "Risk för ökande boskulder trots krav på amortering". Dagens Nyheter Debatt. 2015-10-08. <https://www.dn.se/debatt/risk-for-okande-boskulder-trots-krav-pa-amortering/>
- Kommunal. Yttrande över promemorian Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. 2009-02-11. <https://blogg.kommunal.se/utredare/2009/02/11/yttrande-over-promemorian-skattereduktion-for-reparation-underhall-samt-om-och-tillbyggnad-av-vissa-bostader/>
- Naturskyddsföreningen. Remissvar Skattereduktion för installation av grön teknik. <https://www.regeringen.se/49d488/contentassets/b3247be1a5644d93a19ac5d60808250d/naturskyddsforeningen-web.pdf>
- Naturvårdsverket. Yttrande över Remiss av promemorian Skattereduktion för installation av grön teknik. 2020. <https://www.regeringen.se/49d48e/contentassets/b3247be1a5644d93a19ac5d60808250d/naturvardsverket-web.pdf>
- Skatteverket. Grön teknik. <https://www.skatteverket.se/privat/fastigheterochbostad/gron-teknik.4.676f4884175c97df4192860.html>
- Skatteverket. Så fungerar rutavdraget. <https://www.skatteverket.se/privat/fastigheterochbostad/rotarbeteochrutarbete/safungerar-rutavdraget.4.d5e04db14b6fef2c866097.html>
- Vattenfall. Så mycket kostar solceller och så mycket kan du spara. <https://www.vattenfall.se/solceller/solcellspaket/>
- Villaägarnas Riksförbund. Remissyttrande över promemorian "skattereduktion för installation av grön teknik". 2020. <https://www.regeringen.se/49d4ef/contentassets/b3247be1a5644d93a19ac5d60808250d/villaagarnas-riksforbund-web.pdf>

Tyckte du att denna rapport var intressant, vill vi rekommendera följande läsning

Hur förändras Sverige om högern bildar regering med stöd av Sverigedemokraterna efter nästa val? **Mats Wingborg** undersöker i boken **Blåbrunt Sverige** högerens politik och besöker de kommuner där SD redan idag är med och styr. Slutsatsen är att Sverige skulle förändras i grunden.

I rapporten **20 miljarder skål att åga själv** visar **Daniel Mathisen** att det är en ren förlustaffär för skattebetalarna när kommuner säljer lokaler och sedan hyr dem från privata aktörer. Om samtliga skolfastigheter i Sverige såldes ut för att sedan hyras tillbaka skulle skillnaden bli 20 miljarder årligen i ökade kostnader.

I rapporten **Vi skär ner i välfärden för att rädda välfärden** visar **Niklas Altermark** och **Åsa Plesner** hur Socialdemokraterna gång på gång, sedan 1982, har legitimerat sina välfärdsnedskränningar som ett försvar av välfärden. Detta har i sin tur begränsat handlingsutrymmet för att bedriva vänsterpolitik.

Inför valet 2022 blåser en stark vänstervind som Socialdemokraterna måste ta tillvara. I **Mot en progressiv majoritet** – av **Daniel Suhonen**, **Enna Gerin** och **Kalle Sundin** – förs en strategisk diskussion om hur socialdemokratin bör agera. Innehåller 23 reformer som borde genomföras i Sverige under kommande decennier.

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida.

Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan.

6F utgörs av LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och Seko.

Besök vår hemsida: www.katalys.org

PRENUMERERA PÅ KATALYS NYHETSBRÄV FÖR ATT FÅ SENASTE NYTT OM VÅR UTGIVNING OCH VÅRA ARRANGEMANG: WWW.KATALYS.ORG/NYHETSBRÄV